

Vojenství u nás a v cizině.

L. Preininger:

Francouzský vojenský periodický tisk.

Francouzský vojenský tisk můžeme rozdělit, stejně jako vojenský periodický tisk jiných států,^{*)} na tři velké skupiny:

I. Časopisy rázu všeobecně informativního a stavovského jako jsou naše „Důstojnické listy“ a „Hlas národní obrany“,

II. časopisy rázu výchovného, odborné, zabývající se všeobecnou taktikou nebo taktikou některé zbraně, služby anebo konečně pojednávající výhradně o některé z vojenských otázek,

III. časopisy nevojenské, které mají buď zvláštní vojenskou hlídku nebo velmi často uveřejňují informativní nebo polemické články o vojenských otázkách státu.

Dále pojednám šíře o jednotlivých těchto skupinách a časopisech do nich náležejících. Budu se snažiti připojit také administrační údaje a místo, kde možno nahlédnouti do obsahu dotčeného časopisu u nás v Československu. To proto, aby si zájemce mohl časopis buď přímo objednat nebo podle potřeby vypůjčiti.

I. Časopisy rázu všeobecně vojensko-stavovského.

„La France militaire“ (Vojenská Francie). Vojenský deník formátu asi našich Národních listů. Založen byl v r. 1880. Je vydáván nakladatelstvím Charles Lavauzelle v Paříži (VI), boulevard St. Germain 124. Roční předplatné pro cizinu 120 fr. fr. U nás k nahlédnutí v MNO., hl. št. 5. odděl. a v čítárně Vědeckého ústavu vojenského, v Štefánikově domě a j.

Je možno jej srovnati s našimi „Důstojnickými listy“ a s „Hlasem národní obrany“ dohromady s tím rozdílem, že la France militaire je určena pro aktivní příslušníky armády všech hodností a není orgánem vyhraněně spolkovým.

V čele listu bývá uveřejněn denně velký úvodník o některé aktuální mezinárodní otázce, která se dotýká zájmů Francie nebo její obrany. Mnohé z nich jsou psány způsobem velmi kritickým, zajímavě a nepokrytě. Uvádím názvy některých pro ukázkou rozmanitosti a důležitosti námětů: Sovětské metody (autor F. T.), Rakousko a Svaz národů (od generála Fonville), Dunajský systém a evropský plán (P. B.), Železnice Katovice—Gdynia, Německo a Baltické moře, Nová válka (diskuse s generálem von der Lippe), Nový Rethondes (generál de Cugnac, 21-VII-1931) a j.

Mimo úvodník nalezneme na čelní straně rozsáhlejší studie o tématu rázu všeobecně vojenského nebo organizačního. Na př.: Palebné prostředky v zasněženém terénu — Vojenská situace Německa a jeho bojová doktrína — Reichswehr, rámcová armáda — atd.

Na též místě bývají příležitostně umístěny biografické články o významných osobnostech francouzské armády, o otázkách přispívajících k udržování tradice vojenských těles, rozborů nových předpisů, zprávy o manévrech a j.

Další obsah listu možno rozdělit na část úřední a na část informativní.

V části úřední jsou otištěna nařízení vlády a ministerstva války, t. j. jmenování, povýšení, přeložení, uveřejnění pořadních seznamů pro postup v hodnostech i v řádu Čestné legie pro příslušníky armády pozemní i letecké. Pořadní listiny pro vyslání do kolonií atd. V části informativní jsou zprávy z ciziny, zprávy ze zákonodárných

^{*)} Viz VR. roč. IX (1928), čís. 7/8, kde je otištěno pojednání o „Německém vojenském periodickém tisku“, jako první článek přehledu vojenského tisku různých států.

zasedání, zprávy různých spolků, v nichž příslušníci armády mohou býti členy. Pokyny pro přípravu do válečné školy. Divadelní, sportovní, bursovní referáty. Bibliografie (veškerá jen povšechně).

Občas je jedna strana věnována otázkám zajímavým koloniálnímu vojsku.

„La France Militaire“ je dobrým informátorem svých čtenářů a tribunou pro jejich diskusi i stížnosti, ovšem v mezích platných voj. předpisů. Naprosto nepolitická, zásadně nezasahuje do vnitřních politických otázek. Je velmi rozšířena a oblíbena v aktivní armádě; často podává dobré náměty, všímá si čile všeho, co zajímá armádu, vhodně a včasné na všechno reaguje dobře informovaným autorem, vojákem zvukného jména.

Diskuse (někdy dokonce i s osobnostmi z německého tábora) nejsou tu vzácností.

„Revue d'études militaires“ je velmi zajímavá, čistě didaktická pomůcka pro osobní vojenská studia. Jsou to jakési písemné kursy. Má speciální části pro důstojníky, které se dělí na sešity pro přípravku do Válečné školy, pro kandidáty intendantní služby a pro kandidáty četnictva. Poddůstojníci mají samostatné části, a to přípravy pro různé školy a speciální zaměstnání. Mimo tyto části je nově zřízen kurs všeobecného vzdělání pro důstojníky, aby si osvojili všeobecnou studijní metodu a kompoziční schopnosti.

Vyučování se děje tím způsobem, že se kandidátům několikrát v měsíci zasilají různé písemné náměty a jejich řešení, rozříděné podle různých oborů. Mimo to žák dostává začátkem každého měsíce tištěný rozvrh pro studium toho měsíce. Měsíční předplatné i s opravami je různé podle oboru, asi 70 fr. (Adresa: Paris, Boulevard Beaumarchais, 5.)

Táž redakce vydává také znamenitý informační přehled t. ř. „Informateur de la quinzaine“, jenž vychází dvakrát měsíčně a uveřejňuje velmi přehledné informace o běžných událostech politiky zahraniční i vnitřní, věci národohospodářské, vojenské, sociální otázky, atd. Má za úkol podávat běžnou dokumentaci, aniž je nutno denně číst různé časopisy. Roční předplatné pro cizinu 75 fr. Obě tyto revue jsou soukromým podnikem.

„L'officier de réserve“. Měsíčník, podřadného významu, orgán „Národní unie záložních důstojníků“. Redakce: Paris, Avenue de l'Opéra 17.

Má dvě části. V první uveřejňuje spolkové zprávy, různé články a diskuse rázu všeobecně vojenského nebo takové, které zajímají zvláště záložního důstojníka.

Druhá část, zajímavější než první, je věnována studiím a zprávám určeným pro potřeby kursů záložních důstojníků. Jsou zde uveřejňovány přehledy vojenských revui, studie předpisů, náměty a jejich řešení pro velitele nižších jednotek a p.

Časopis u nás k nahlédnutí v čítárně Štefáníkova domu a Věd. ústavu vojenského.

II. Časopisy tendence výchovné a odborné.

„Revue militaire française“ (Francouzská vojenská revue). Měsíčník, nyní ve 102. ročníku. Vznikl sloučením tří vojenských revui: Journal des sciences militaires, Revue militaire des armées étrangères a Revue d'histoire. Redigován pod vlivem hlavního štábu branné moci. Měsíční svazky jsou průměrně asi o 130 stránkách se značným počtem plánů a map.

Vydávání má na starosti nakladatelství Berger-Levrault, 5, rue Auguste Comte, Paris VI. Předplatné ročně pro zahraničí 75 fr. fr. U nás k nahlédnutí u velitelství všech vyšších jednotek a voj. škol, v knihovně MNO. a VÚV.

Uveřejňuje studie především o všeobecné taktice, dále o vojenské historii, strategii, o organizaci armády, o cizích armádách a všech otázkách, pokud jsou vázány s vojenskými problémy (národohospodářství, diplomacie, finančnictví, zeměpis a p.).

Dává možnost publikace všem názorům, při čemž ovšem autorům ponechává odpovědnost za jejich články.

Společně s „Revue d'Infanterie“, o níž bude pojednáno dále, je nejdůležitějším vojenským časopisem a má vliv na utužení jednotnosti doktriny v armádě. Uveřejňuje veliké množství prací historicko-vojenských a konkrétních příkladů z válek, v kterých deduktivní metodou vyvozují autoři vždy poučení nebo námět případné diskuse. Článků výhradně teoretických je velice málo. To ostatně platí pro všechny francouzské vojenské časopisy a bylo by záhodno, aby v tom směru naše vojenské písemnictví následovalo jejich příkladu.

Uvedu dále názvy několika významných článků z posledních několika ročníků: Historie: O napoleonských bitvách (generál Camon). Od Liao-Yangu do Mukdenu (pplk. Desmases). Jeden kritický den III. armády (plk. Rozet). Poslední ofensiva Abd-el-Krimova (generál Vaubremeersch). Jedna operace horské války — Karpaty 1916 (major Flipo).

Strategie: Při čtení Clausewitz (generál Lemoine). Napoleonova strategie (generál Gamelin).

Taktika: Násilné vysazení vojsk z lodí (plk. Alléhaut). Ofensivní manévr (plk. Moyrand). Protiletadlová obrana vyšších jednotek (pplk. Vauthier).

Diplomacie: Události v Číně (mjr. Girnes) atd.

Ve zvláštních rubrikách jsou stručné zprávy o armádách různých států a velmi pečlivé recenze nejnovějších vojenských a jiných knih a revui francouzských a zahraničních.

Studium této revue a také „Revue d'Infanterie“ považují za nutné pro velitele vyšších jednotek, pluků i oddílů, pro důstojníky štábu a všechny ty, kteří si přejí být obeznámeni s dnešními směry vojenských doktrin výcvikových i bojových.

*

Naše „Vojenské rozhledy“ jsou určeny, aby sloužily potřebám všeobecné taktiky a studiu vojenských věd všech zbraní. Ve Francii mají všechny hlavní zbraně a služby vlastní sborníky vycházející měsíčně nebo v delších lhůtách většinou péčí příslušného oddělení zbraní. Jejich úroveň je vysoká a jsou sledovány nejenom aktivními a záložními důstojníky, ale i vědeckými a průmyslovými kruhy civilního obyvatelstva. Z různých diskusí i článků je zřejmo, jak veřejnost je si vědoma toho, že v nynějších válkách bojují všechny síly státu a všechno obyvatelstvo a že je proto třeba, aby vývoj vojenských věd a všeho, co s válkou souvisí, byl pečlivě sledován všemi, anonymními i veřejnými civilními pomocníky boje, vědci všech oborů, průmyslníky, finančníky, každým ovšem podle příslušnosti jeho oboru (matematika a chemie zajímá dělostřelectvo, národohospodáře intendantní služba a p.).

*

„La Revue d'Infanterie“ (Pěchotní revue) vydává ministerstvo války (odbor pěchoty) ve vojenském nakladatelství Charles Lavauzelle et Cie.

Vychází měsíčně, letos ve 41. ročníku v svazcích asi 160 stran s velkým počtem příloh a skvělých map. Předplatné (vždy na rok) pro Československo 115 fr. fr. nutno zaslati přímo na adresu: „Revue d'Infanterie“, boulevard St. Germain 124, Paris. U nás k nahlédnutí u velitelství všech vyšších jednotek a vojenských škol, v knihovně MNO. a VOV.

Revue d'Infanterie snaží se usnadnit důstojníkům studium všech otázek pěchoty, sledovati její vývoj vzhledem na zkušenosti z poslední války a dává co nejširší dokumentaci pro jejich osobní práce. Revue d'Infanterie rozšiřuje v důstojnickém sboru zájem o problémy pěchoty, případnou diskusí doplňuje studium předpisů a přispívá k udržování jednotné doktriny. Třebaže je vydávána ministerstvem války, není úředním orgánem, nýbrž volnou tribunou přístupnou každému spolupracovníku.

Uveřejňuje studie o otázkách:

— organisace; výcvikové metody důstojníka a vojáka; střelba a zbraně; tělovýchova; politické, hospodářské, sociální otázky, které mají vliv na vedení války; historické příklady pěchoty, recenze výnosů, zákonů a p.,

— bibliografický přehled francouzské i cizí vojenské literatury o pěchotě.

Četba Revue d'Infanterie je předepsána v pěchotním předpise z r. 1928 (I. díl), kde v čl. 68 pojednávajícím o přípravě kádrů k velení je řečeno: „Četba Revue d'Infanterie je povinný doplněk této části výcviku“. Svému úkolu znamenitě vyhovuje a je dnes nejlepším vojenským odborným časopisem pěchoty. Je nevyčerpatelnou studnicí praktických příkladů z války z nejrůznějších front, které však se vyhýbají tomu, aby byly schematickými recepty. Všeobecně je v ní málo teorie.

O výcviku na př. uveřejnila: Viděti a slyšeti v boji (mjr. Barthe), Spojení pěchoty s dělostřelectvem (plk. B.), Pěchotní palba, palebná základna (pplk. Besnard) atd.

Velmi zajímavé diskuse o doktríně německé armády císařské i nynější (pplk. Koeltz, plk. Lauth a j.). Komentáře nově vyšlých domácích i cizích předpisů. Diskuse o krátkodobém výcviku pěchoty. Zprávy o cizích armádách. Ve zvláštních seriích článků jsou uveřejňovány výtahy ze zajímavých článků časopisů cizích armád. Bibliografie.

Celkem možno Revue d'Infanterie srovnati s našimi Vojenskými rozhledy, předčí je však hlavně velkým počtem uveřejňovaných konkrétních příkladů z války a hojností mapových příloh. Pro vysokou úroveň tohoto velmi levného časopisu a pro jeho velikou instruktivní hodnotu vřele doporučuji jeho odbírání všemi důstojníky, kteří sebe méně znají francouzsky.

„Revue de Cavalerie“. Vychází ve svazcích asi o 130 stranách, každý druhý měsíc. Vydávána je péčí ministerstva války (Section technique de Cavalerie) u vojenského nakladatele Berger-Levrault (Nancy, rue des Glacis 18). Roční předplatné pro ČSR. 50 fr. fr. Revue určená pro studium otázek jezdeckva. Uveřejňuje velmi mnoho taktických příkladů o použití jezdeckva v boji a všimá si také otázek, které přispívají k udržení staré tradice zbraně. Informuje o jezdeckvu cizích armád. Dobré články o ekvitačních a výcvikových otázkách. Hipické zprávy. Dobře vedená bibliografie.

Revue je znamenitě dokumentována a velmi cenná pro velitele vyšších jednotek, důstojníky jezdeckva a důstojníky stábu.

U nás k nahlédnutí u velitelství vyšších jezdeckých jednotek a v knihovně MNO., VÚV. atd.

„Revue du Génie“. Vychází měsíčně, letos již 40. ročník, ve vojenském knihkupectví Berger-Levrault ve svazcích asi o 120 stranách. Předplatné pro Československo ročně 54 fr. fr. u Berger-Levrault, 18 rue des Glacis à Nancy. K nahlédnutí u nás v knihovně MNO., VÚV. atd.

Uveřejňuje články, pojednávající o ženijních pracích a o vojenském stavebnictví. Zvláště zajímavá pojednání o zásadách stálého opevnění, o stavbě mostů a lávek, elektrického vedení, o betonářství, o inundačních pracích atd.

Posudky a výtahy zajímavějších prací z revuí jiných armád. Naše „Vojensko-technické zprávy“ a „Vojenské rozhledy“ bývají také uváděny.

Časopis zajímaví především důstojníky žen. vojska, stavební služby a také stavitele různých pozemních i vodních oborů, kteří najdou zde příklady použití své vědy ve vojenské i kolonizační praxi.

„Revue d'Artillerie“. Dělostřelecká revue, vychází měsíčně ve svazcích asi o 100 stranách. Předplatné pro Československo na rok 52 fr. fr. u Berger-Levrault, 18, rue des Glacis, Nancy. U nás k nahlédnutí v knihovně MNO., VÚV. a VZÚ.

Z obsahu: články historicko-taktické dělostřelectva, studie technických a materiálních problémů. Hodně studií balistických problémů. Biografie vědců a důstojníků zasloužilých o dělostřelectvo. Studie o děl. materiálu cizích armád a sledování nových vynálezů a směrů.

Bibliografie francouzská a zahraniční odborné literatury.

Zprávy oficiální.

Časopis velmi instruktivní, zajímaví dělostřelce, ale také užitečný pro studium velitelů vyšších jednotek a důstojníků gen. štábu.

„*Mémorial de l'Artillerie française*“. Vědecká revue velmi vysoké úrovně, vycházející třikrát za rok ve svazcích asi o 250 stranách za podpory ministerstva války, námořnictva, vyučování a letectva. Vychází od roku 1922 a je pokračováním starších revuí námořního dělostřelectva.

Předplatné pro cizinu ročně 270 fr. fr. přijímá Imprimerie Nationale, 27 rue de la Convention, Paris XV (k nahlédnutí ve II. odděl. MNO., v knihovně Voj. techn. ústavu a v knihovně VÚV.).

Uveřejňuje články o otázkách balistických, vědecká studia materiálu dělostřelectva, matematických problémů v tomto oboru a všech příbuzných jiných věd. Články původní a překlady cizích zajímavých prací jsou rozděleny ve zvláštních částech každého svazku.

Velmi pečlivá bibliografie. V jednom z čísel byly recenzovány práce našich důstojníků pplk. Gebaura a Spáčila.

Tento časopis, určený výhradně pro vědecké studium dělostřelecké techniky, má spolupracovníky mezi učiteli, námořními inženýry, důstojníky, profesory a průmyslníky a je veden zvláštní redakční radou, kde zasedají zástupci výše uvedených ministerstev, spolku konstruktérů a výrobců válečného materiálu.

(Příště dále.)

Štábní kapitán Josef Vlasák:

Organisace a činnost polského vojenského ústavu naučně-vydavatelského (WINW.).

(Wojskowy Instytut Naukowo-wydawniczy.)

Polský WINW je ústav čistě vojenského rázu a je řádně včleněnou součástí voj. administrativy; má za účel soustřediti vydavatelskou činnost vojenskou v jedné instituci, která zároveň provádí propagaci voj. literatury nejen mezi příslušníky armády, nýbrž i v kruzích obyvatelstva civilního, a to jak doma, tak i za hranicemi polské republiky.

Podle směrnic šéfa hlav. štábu, jemuž ústav přímo podléhá, pracuje WINW s 2. a 3. odd. hlav. štábu polského, s voj. historickou kanceláří, s organizační kanceláří a jednotlivými odděleními ministerstva vojenství. V čele ústavu stojí přednosta, který odpovídá za celkovou činnost ústavu a vzhledem k podřízeným má práva našeho brig. velitele; určuje podrobné rozdělení práce v jednotlivých odděleních. Jemu jsou podřízeni přednostové oddělení a samostatné skupiny propagace a tisku, kteří v poměru k svým podřízeným mají pravomoc velitelů praporu.

Důstojníci, úředníci a zřízenci platově náleží k hosp. správě ministerstva vojenství, mužstvo ústavu pak je přiděleno k štábnímu praporu téhož ministerstva.

Jak lze souditi z výroční zprávy ústavu za rok 1930, skládá se WINW: I. z oddělení naukového, II. z odd. vydavatelského.

I. Odd. naukové má za obor působnosti opatrovatí voj. literaturu po stránce ideové, obstarává spisování voj. děl, dává podněty k jich spisování, provádí výběr vhodných děl pro vydávání, posuzuje literární práce co do obsahu i formy, dává návod a řídí směr voj. literární činnosti.

Je rozděleno na 4 referáty, a to:

1. referát naukový, do jehož oboru náleží taktika a výcvik, voj. historie, voj. zeměpis a nauka o terénu, všeobecná vojenská literatura, bibliotéka předpisů a popularizační publikace,
2. referát slovníkový,
3. redakce časopisu „Bellona“ a
4. referát propagandy a tisku, jemuž náleží i redakce časopisu „Wiarus“ a „Żołnierz Polski“.

II. Oddělení vydavatelské je pověřeno správou rozpočtu a má za úkol obstarávat čistě technickou stránku vydavatelské činnosti, ryze technický dozor nad tiskařsko-grafickou úpravou publikací WINW, které se tisknou v různých soukromých podnicích.

Abychom si mohli učiniti jakousi představu o literárním a vydavatelském ruchu v polské armádě a mohli event. srovnati jej s našimi poměry, sledujme činnost WINW poněkud obšírněji.

Všeobecně se činnost WINW soustředila v r. 1930 hlavně na činnost vydavatelskou a propagační a dosáhla v obou směrech značných výsledků. Naproti tomu vnitřní původní práce přesně vědecká se musela omeziti pro malý počet vědeckých pracovníků, jež mělo oddělení pro vědeckou činnost k dispozici.

V oboru naučných děl byly vydány 3 přesně vědecké práce původní, 6 prací mělo ráz školních příruček, ostatek činily populární publikace menšího rozsahu.

Zpráva poznamenává, že nabídka vědeckých prací v polském vojsku vzrůstá tak, že ji nelze koncentrovat jen v WINW, již z ohledu na jeho nevelké možnosti finanční. Ústav musí nezbytně omezit svou činnost na iniciativu, popud k vzniku jednotlivých nepostradatelných prací, vydává však může jen díla nejnutnější, poněvadž vydání některých vědeckých studií se finančně nevyplácí. Proto se omezuje WINW většinou jen na posuzování předložených autorských rukopisů, odkazuje je však na soukromé vydavatele.

Poněvadž mnoho dlouholetých vědeckých pracovníků bylo z vědeckého referátu odkomandováno bez náhrady, musela se činnost referátu omeziti na nejnutnější práce spojené s vydáním publikací podle plánu dříve již stanoveného. Ústav se musí nyní řídit zásadou podporovati především rozvoj původní voj. literatury polských autorů a z cizích vydávati jen překlady nejvíce vynikajících a nepotřebnějších děl. Zatím WINW plní v míře rozpočtových možností své závazky z dřívějších dob.

Vydány byly v r. 1930 tyto publikace:

Por. Harasymov: Práce velitele roty. Příručka vyčerpávající všechny základní úkoly a povinnosti rotního velitele.

Mjr. Ostrowski: Strojní pušky od nejstarších dob až do vynálezů poslední doby. Důkladné dílo, čítající 831 stran kvart. formátu s množstvím obrazů a atlasem o 44 listech. Je to jediné dílo v evropské voj. literatuře, bohatý pramen studií, zvláště pro důstojníky zbrojní služby.

Plk. gšt. Prażowski: Sbíрка taktických úloh (od divise do pluku). Byla vydána v II. doplněném vydání; je dobrou studijní pomůckou pro důstojníky připravující se do válečné školy.

Souborná práce mjr. Dr. Felsztyna, mjr. gšt. Klochowice a por. Szymanowského pod názvem „Metoda nauky o zbraních“ vyšla ve III. vyd.

Mjr. gšt. Mikiewicz: Malé jednotky pěchoty. Dílko obsahuje zajímavý materiál pro studium úkolů pěchoty a vyvolalo hojnou diskusi v odborném tisku.

Mjr. Chodowiecki: Přístupná příručka jezdecká. Hipologie pro začátečníky, mající za účel vzbuditi zájem a lásku k jezdeckému sportu i mezi civilisty.

V tisku byla první větší polská studie námořnická Czeczotta: „Obrana mořského pobřeží“ (ze světové války) a překlad německého díla Ritterova „Válka ve vzduchu“.

Do tisku byl přichystán polský překlad českého odborného díla gen. Miška „Boj o řeku“ se zvláštní předmluvou autorovou k polskému vydání.

Připravovala se původní práce plk. gšt. Abzoltowského: „Operativní užití letectva“ a obšírná příručka kpt. Tuskiewiczze: „Aeronavigace“, dále práce mjr. gšt. Rutkowského „Úkoly z taktiky“ opírající se o příklady z války r. 1920 a mjr. gšt. Grabowského „Taktické úkoly eskadrony“; pplk. gšt. Džuliński pracoval na díle „Taktické úlohy“ dotýkající se nejen činnosti zbraní, ale i služeb, pak mjr. gšt. Jurecki sestavoval příručku „Obrana proti letadlům“.

Viděti z toho, že WINW pečuje hlavně o to, aby se polskému vojsku dostalo odborně zpracovaných příruček původních a při tom alespoň jednoho vynikajícího díla všeobecně vojenského domácího původu.

V oboru voj. historie vydal WINW:

Prof. Dr. Tokarze: Válka polsko-ruská r. 1830/31, velké, dokumentární dílo na základě studia nových pramenů, o 635 str. s velkým atlasem skizz.

Gen. Camona: Vítězný manévra maršálka Pilsudského, překlad to franc. spisu, který je holdem náčelníku polské armády.

Kpt. gšt. Przybylski: Válka polská 1918/21. První syntetický pokus o celkové pojetí polských bojů za samostatnost.

Pplk. Dr. Lodyński: Bibliotéka rytířské školy v letech 1767-1794.

V tisku byla celá serie populárních příruček všeob. voj. historie a plukovních dějin.

V oboru voj. geografie a nauky o terénu vydal ústav dvě důležitá díla: Prof. Srokowského „Jezera a močály Východních Prus“ a obšírnou monografii por. Niezbrzyzského „Polesí“, kraje to strategicky velmi důležitého. Mjr. Časiewiczze „Příručka o terénu pro poddůstojníky“ vyšla v III. vyd.

Kromě několika drobnějších prací z oboru skautingu a předvojenské výchovy pracoval pplk. gšt. Maruszewski na spisku „Rudá propaganda nástrojem války“, jenž by měl seznámiti důstojnictvo se sovětskou propagandou v míru i ve válce. Plk. gšt. Gąsiorowski překládal Costeovu „Psychologii vojny“ a připravovala se do tisku obšírná studie kpt. Szubera „Propaganda koalice v době světové války“.

V knihovně služebních a polních řádů vyšel překlad ruské instrukce o maskování a připravovalo se vydání sovětského polního řádu, sovětského služ. řádu pěchoty, německého polního řádu dělostřeleckého a franc. služ. řádu pěchoty.

Populární literaturu reprezentuje knihovna časopisu „Żołnierz Polski“, v níž vyšly drobnější práce, jako „Korouhev“, ze života polských legií, „Zpěvy historické“, výbor voj. poesie, „Vítězi“, povídky z r. 1920, „Povstání listopadové“ a „Povstání lednové“, „Dělostřelectvo a jeho spolupráce s ostatními zbraněmi“, „Maskování“, „Zbraně a služby, jich úkoly a spolupráce“, „Voj. příhody Petříka Chytrosia“, populární to výklady polní služby způsobem poutavým a zajímavým, dále „Vojenské písně“ s notami jak pro instruktory, tak i pro všeobecné rozšíření mezi řadovými vojiny.

Referát slovníkový má na starosti péči o jazykovou správnost voj. publikací a názvoslovi; jemu náleží přehlížet všechny rukopisy došlé od různých voj. resortů ministerstva vojenství i jiných voj. úřadů, spolupráce na voj. terminologii a při zpracování voj. slovníku, jakož i překlady do cizích jazyků. Řídí práci spojenou s chystaným vydáváním voj. slovníků, a to: německo-polského, rumunsko-polského a rusko-polského. Chystá přepracování „Slovníku taktického“ z r. 1924 k novému vydání a „Slovníku chemické války“, který má vyjít ve 4 jazycích. Vedle toho se zúčastní práce

speciální komise při ministerstvu průmyslu a obchodu, která vydává „Slovník námořnický“.

Voj. dvouměsíčník „Bellona“ se zvětšil o 170 tisk. stran zavedením článků z nových oborů, jako z oboru voj. železnic, dělostřelectva na kolejích a psychotechniky. Vzhledem k dosavadnímu velkému počtu článků z oboru voj. historie věnovala redakce více místa pracím s charakterem operativních studií. Byla přijata zásada uveřejnění v každém čísle jeden článek z osvobozených válek a jeden ze světové války. V oboru voj. geografie uveřejnila soustavnou řadu monografií o terénu při vých. hranicích Polska pro potřebu operativních studií. Také z oboru voj. průmyslu otiskla dva zajímavé články odborné s použitím zkušeností válečných. Zařídila stálou rubriku „Přehled dvouměsíční“, dělící se na část domácí a zahraniční.

Samostatný referát propagandy a voj. tisku propagoval myšlenky obrany státu ve vojsku i v občanstvu; pracoval v živém kontaktu s osvětovým referátem ministerstva vojenství a řešil otázky a úkoly propagandy, kulturní a osvětové činnosti ve vojsku. Byl v stálém styku s Towarzystwem Wiedzy Wojskowej, s tisk. oddělením presidia min. rady, min. zahraničí a min. vnitra, jakož i s domácími tiskovými kanceláři. Snadno dostupných prostředků, jako denního tisku, radia a letáků využíval tento referát hojnou měrou.

Za účelem paralysování a zlodání podvrtné a revisionisticko-odvetné cizí propagandy ve vojsku vydal referát a všem voj. částem zdarma rozdělil řadu populárních brožurek, jako „Voj. příběhy Bartkovy“, „Zda lid vládne v sovětském Rusku“, „Na výspách muk a smrti“, „Ráj na zemi“, „Jaško z Pomoří“ a j. Každý svazek této knihovničky byl vydán v 18.000 exempl., z nichž 12.000 bylo rozdáno vojínům, zbytek byl věnován výchovným organizacím a spolkům pro předvojenskou výchovu. V řadách branců se těšily knížky velké oblibě. Na programu byly i povídky a divadelní aktovky pro voj. amatérské kroužky.

Propaganda radiem týkala se hlavně popularisace voj. věd a úkolů obrany státu a vzrostla neobyčejně. V tomto oboru propagandy došel referát blahovlnné podpory od ředitelství polského radia a jeho programové rady. Program voj. rozhlasu byl pevně zorganizován a rozdělen na pět částí: volná vysílání, voj. besídky, poslechy, feuilletony a přednášky. Voj. rozhlas pro informace občanských osob se provádí dvakrát měsíčně, besídky pro mužstvo jednou, přednášky dvakrát a feuilletony rovněž dvakrát měsíčně.

Vysílalo se na př. střídání hlavní stráže 6. ledna, jež bylo přijato s entusiasmem veřejnosti, rovněž slavnostní večerka před jmeninami marš. Piłsudského a slavnostní voj. přehlídky. Na oslavu 10. výročí odražení sovětského útoku, t. j. 17. srpna byla vysílána radiem bitva inscenovaná praporem pěchoty oddílem jízdy, dělostř. baterií a oddílem tanků. Scenarium bitvy bylo zpracováno co nejvěrněji podle historické skutečnosti a připomínalo výpravu polského vojska před 10 lety a jeho vítězný úder nad řekou Wieprzem pod osobním vedením marš. Piłsudského. Vysílání bitvy působilo mohutným dojmem a bylo rozšiřováno na větších náměstích Varšavy megafony.

Voj. besídky mají za účel vnést do kasáren zdravý humor a vhodné osvěžení na podkladě ideově-didaktickém. K vyplnění besídek se skládaly písně, monology, výstupy a hudba. Byly oblíbeny i u civil. obyvatelstva a pořádaly se jednou týdně.

Umělecké poslechy byly rozhlasem rozšiřovány při různých slavnostních příležitostech a byly to hlavně hudební produkce s přednáškami.

Feuilletony byly zvány 15minutové přednášky literárního rázu, jichž bylo proslaveno 21; byly také velmi oblíbeny, protože se v nich přístupným způsobem poučavě šířily různé vědomosti ze života, služby i vědy vojenské, pak vzpomínky a příběhy z válečné historie.

Přednášky (početem 18) popularisovaly voj. vědu a poskytovaly naučné informace. Pro nejširší kruhy učitelské byla vysílána zvláštní přednáška o významu vítězství v r. 1920.

Za pomoci vynikajících vojenských i civilních spolupracovníků rozvinul se voj. rozhlas velmi bohatě, prováděl významnou propagandu pro národní armádu a dosáhl prohloubení názorů na obránce vlasti.

Pro rozšíření voj. tisku byl založen vedle týdeníku „Żolnierz Polski“, určeného pro řadové vojiny, nový ilustrovaný týdeník „Wiarius“ pro poddůstojníky, věnovaný jejich životu a službě. Má ukojit duševní potřeby desítek tisíc poddůstojníků a působit na prohloubení všeobecných znalostí v poddůstojnickém sboru. Aby se dosáhlo živého kontaktu s čtenářstvem a odpovědného směru i pracovního plánu, byli do redakčního kruhu vedle důstojníků přibráni i poddůstojníci.

Obsahem časopisu Wiarius jest: taktika malých jednotek, všeob. nauka o vojsku, válečná historie, zprávy z voj. života, ale i všeob. nauky, jako vlastivěda, technika, sport, zahraniční politika a j. Každý sešit má na 50 ilustrací. Do stálé přílohy „Z našeho žití“ píší jen poddůstojníci o svých vnitřních záležitostech; z ní mohou vyšší velitelské kruhy poznati potřeby a zájmy poddůst. sboru, působí ovšem redakci svíce, ježto musí stále dbáti toho, aby diskuse nepřekročily přípustnou míru a tón. Velké oblibě se těší rubrika „Informator“ pro zprávy služební a všeobecné, jež svědčí o živém kontaktu čtenářů s časopisem. Aby připoutal i manželky čtenářů, přináší časopis měsíční přílohu o 4 str. pod názvem „Dodatek pro ženy“.

Za krátkou dobu svého trvání vyvinul „Wiarius“ také samostatnou činnost vydavatelskou a vydával týdně malé brožurky o 20—40 str. s obsahem většinou voj. historické beletrie.

Zdravou kalkulaci obchodní dosáhl časopis úplné soběstačnosti finanční, takže voj. správa nemá s ním žádných vydání, což je příkladem cílevědomé iniciativy, čilé energie a dovednosti organisátorské. Stal se vzorem populárního ilustrovaného týdeníku a o jeho oblibě svědčí, že do roka získal 9000 předplatitelů.

„Żolnierz Polski“ je týdeník pro mužstvo, rovněž bohatě ilustrovaný, jehož obsah tvoří články naučné, novely, povídky, verše a zprávy podle tohoto rozvrhu:

1. Velká výročí, jako 10letí získání moře, 10letí vítězství nad bolševiky a j., jimž věnuje redakce zvláštní, zvětšená a bohatě ilustrovaná čísla.

2. Čísla věnovaná svátkům: vánočním, velikonočním, Dušičkám a pod., pak událostem ze života vojenského, jako je odchod vojáků z činné služby, vítání nováčků, záložníků a j.

3. Různým zbraním byly věnovány celé sešity, jako letectvu, námořnictvu, obrněným vozidlům, sapérům a j.

4. Službě vojenské byly určeny přehledné tabulky, na př. polní službě jezdeckta, službě hlídkové a strážní, střelbě, letectví a pod.

Sousedním i jiným státům byly věnovány propagační články pro seznání jejich poměrů, o životě rolníka v nich, dělníka, o nábož. bojích, kolektivisaci, svobodě občanské atd.

Polské moře, rozvoj Gdyně a Pomorí byly předmětem řady článků v celém ročníku. Vlastivěda, politické ústrojí země, pohraniční stráž, státní policie, obrana proti letadlům byly předmětem zvláštních článků. Kalendářik byl zvětšen a obsah věnován hlavně hrdinským činům pluků, bojům za osvobození, povstání a voj. kronice.

Obrázky byly ze $\frac{3}{4}$ umělecké a z $\frac{1}{4}$ fotografické reprodukce. Za rok dány dvě velké přílohy (portréty presidenta a Pilsudského) pro výzdobu světnic a kasárenských kanceláří.

Velkou váhu kladla redakce na uměleckou a didaktickou cenu zvláště novel, povídek a veršů, na něž vypsal soutěž.

II. Do oboru působnosti vydavatelského oddělení WINW náleží:

1. Správa vydavatelského rozpočtu WINW, šéfa hl. štábu, II. viceministra voj. správy, biskupské kurie a oddělení nekatolických vyznání.
2. Veškerá technická činnost spojená s tiskem publikací uvedených institucí.
3. Dozor nad hlavním voj. knihkupectvím, které má výhradní právo prodeje publikací zmíněných voj. institucí, spolupráce při sestavování plánu vydavatelské činnosti voj. knihkupectví v dohodě s naukovým oddělením a j.

Resultátem práce vydavatelského oddělení za rok 1930 bylo: 23 publikace WINW pro služ. potřebu i do prodeje,

2 publikace časopisu Wiarus,

1 publ. odd. nekatol. vyznání (pravoslavné modlitby),

5 publ. úředních instrukcí 3. odd. hl. štábu,

14 publ. různých instrukcí II. viceministra, pak vydání časopisů: dvoutměsíčníku „Bellona“ v 2000 výtiscích, týdeníku „Żolnierz Polski“ v 11.000 a týdeníku „Wiarus“ v 9000 výtiscích.

Na vydání všech publikací a časopisů věnoval WINW za rok 1930 tyto částky:

1. na Bellonu 59.689 zł,

2. Żolnierz Polski 110.175 zł,

3. Przegląd Piechoty 10.707 zł,

4. Przegląd Wojskowy 9.000 zł,

5. instrukce 3. odd. hl. št. 67.217 zł,

6. instrukce II. viceministra 84.911 zł,

7. publikace neoficiální 192.370 zł, tedy celkem 534.070 zł (přes 2 miliony Kč), což je poměrně suma úctyhodná.

Vojenská literatura polská se rozvíjí rok od roku více, hlásí se noví autoři a podávají díla vždy hlouběji a důkladněji zpracovaná, často velmi cenná. Finanční prostředky WINW však nepostačují vydati množství nabízených rukopisů, zvláště když byl jeho rozpočet snižen o 52.000 zł, takže nejen nemůže vydavatelskou činnost zvýšit, nýbrž musí omezit i řadu započatých prací.

Referát ilustrační provedl pro vydané publikace a časopisy: 541 kreseb, 157 skiz a mapek jednobarevných, 47 vícebarevných, 134 plánů a výkresů a má zinventarisovaných 2382 štočků.

Publikace WINW vydané se rozesílají všem voj. knihovnám, větším knihovnám veřejným a centrálním institucím v počtu okolo 400 výtisků každé knihy. Kromě toho se zasílá 45 exempl. každého původního díla polské voj. literatury kanceláři pro mezinárodní výměnu publikací, za něž kancelář dodává výměnou stejné množství publikací cizích do Centrální bibliotéky vojenské. Expedice vykonala značnou práci, neboť v r. 1930 rozeslala 245.418 výtisků kromě 12.000 exempl. časopisů.

Administrace WINW rozesílá ve vlastní režii 10.000 ex. týdeníku „Żolnierz Polski“ bezplatně pro vojny a 800 ex. za předplatné, poddůstojnický týdeník „Wiarus“ pak 8.400 ex. za předplatné a 250 ex. služebních, na výměnu a pod. Pro úsporu výdajů užívají administrace obou listů společných skladišť, balení, rozmnožovacích strojů atd., vyúčtování však provádějí odděleně.

Organisačně podléhá přímo WINW hlavní voj. knihkupectví, jež je založeno na obchodních zásadách soběstačnosti. Ze státních prostředků nepožívá ničeho, nýbrž všecka svá vydání spojená s platy personálu, s nájmem místností, za světlo, otop, administraci, expedici atd. hradí jen z výtěžků získaných prodejem publikací.

Jeho úkolem je rozšíření voj. publikací prodejem a financování publikací vydávaných WINW, jehož rozpočet musel býti snižen. Převzalo proto přetisky rozebraných předpisů a díla všeobecného charakteru, jako voj. památníky, díla sportovní, pohlednice, portréty a pod. Kromě toho provádí administraci voj. časopisů, vydá-

vaných jednotlivými institucemi, a to: Przegląd Piechoty, Przegląd Wojskowy, Wojskowy Przegląd Historyczny a Bellona. Celkový obrát v r. 1930 činil 814.326 zł.

Všeobecná hospodářská krise odrazila se i v obrazech knihkupectví tím, že celkový peněžní obrát se zmenšil o 52.000 zł a počet vydaných publikací klesl z 23 na 19, z nichž však některé doznaly velkého odbytu. Celkem věnovalo knihkupectví na publikace r. 1930 vydané 93.371 zł.

Ctvrtletní Przegląd Wojskowy se tiskl v 1500 exempl., měsíčník Przegląd Piechoty v 4000 výt., Wojskowy Przegląd Historyczny v 1000 výt., dvouměsíčník Bellona v 2000 výtiscích.

Aby voj. publikace došly co největšího rozšíření, hlavní voj. knihkupectví nešetřilo nákladu na účelnou reklamu. Vydalo obšírný katalog v 15.000 exempl. s doplňky za poslední rok. Kromě toho vydává měsíčně „Wojskowy Przegląd Wydawniczy“, rozesílaný všem oddílům až do roty v nákladě 1000 exempl., avisuje každou publikaci v rozkazech voj. velitelství a po vydání ji ohlašuje ve všech šesti voj. časopisech vydávaných nebo administrovaných od WINW. Recenze byly dávány do 90 časopisů denních i krajinských, do knihkupeckých seznamů a do 450 větších civilních knihoven v Polsce. Zvláštními dopisy kromě toho bylo oznámeno vydání nových publikací interestovaným institucím, sportovním klubům, školám, samosprávným institucím a pod.

Poněvadž knihkupectví nemá filiálky, je v přímém styku s řadou větších knihkupectví domácích i zahraničních a používá i kolportérů.

Jak viděti z tohoto přehledu, slučuje WINW ve své organizaci funkce, jež jsou u nás úkolem Památníku osvobození a Vědeckého ústavu vojenského, nebo jež částečně plní naše Svazy důstojníků a rotmistrů, jakož i část poslání, jež vykonávají z úřední povinnosti některé složky MNO.

P.:

Ochrana obyvatelstva před bojovými plyny.

Tato otázka je časová. I my uvažujeme o způsobu, jak nejlépe se uchrániti od tohoto nebezpečí. Nebude tedy bez zajímavosti poznati pozoruhodné myšlenky, jež o věci uveřejnil švýcarský instrukční důstojník dipl. ing. chem. setník W. Volkart v časopise „Schweizerische Monatschrift für Offiziere aller Waffen“ (sešit 10. a 11. z roku 1931):

Občas vidáme v ilustrovaných časopisech obrazy, znázorňující hrozně fantastický plynový útok a jeho účinky v moderním velkoměstě. Prozrazují zpravidla naprostou neznalost kreslíře, který nedbá fyzikálních zákonů ani základních požadavků ochrany. Mají-li snad názorně vyličiti, jaké spousty by způsobil plynový útok, který by z čista jasna překvapil úplně nepřipravené obyvatelstvo, vzbudí v obecnstvu mylný dojem, že proti plynovým útokům není naprosto žádné pomoci a nezbyvá než smrt a zkáza. A to přece neodpovídá skutečnosti!

Jsme již s to, budeme-li ovšem chtít, zcela dobře zajistiti obyvatelstvo před bojovými plyny jednak jeho správným chováním, jednak přímou ochranou odborně vyzbrojenými záchrannými mužstvy. Obecnstvo však musí býti k sebeochraně vychováno, musí tedy ve vlastním zájmu správně poznati podstatu i účinky bojových plynů. Nestačí zásadně zavrhovati válku plyny, jak činí pacifisté. Nutno přiblížeti ke skutečnosti, že toto nebezpečí vskutku hrozí dnes všem bez ohledu na stáří, pohlaví, nebo životní názor, a je tedy povinností každého pamatovati na ochranu. Tu nelze improvirovati teprve v okamžiku nebezpečí.

Především nutno uvést na pravou míru všeliké senační zprávy o plynovém nebezpečí, zejména ze vzduchu, jež v neznalé a důvěřivé veřejnosti vzbuzují úplně nesprávné názory. Dosud nemáme přímých zkušeností o provedení plynových útoků ze vzduchu. Ve světové válce k takovým útokům nedošlo. Otázku užití letectva k plyno-

vým útokům nadhodili nejprve Američané. Jejich praktické pokusy s neškodnými tekutinami v poválečné době však ukázaly, že nelze je provést ve velkém měřítku a za podmínek srovnávacích se se skutečností. Jen válečné zkušenosti jsou nesporné, vše ostatní jsou pouhé domněnky.

Letecký útok by sice vyhověl požadavku překvapení; nikdy však — i při četných a dobře vedených letadlech — nemůže být svrženo takové množství bojových plynů, aby bylo dosaženo žádoucího hromadného účinku a nejvyšší koncentrace. Velmi důležitý je druh a výběr bojových plynů. Výběr je podle dnešního stavu vědy omezen toliko na trvale otravné bojové plyny, t. j. skupinu žlutého kříže neboli hořčičného plynu, ponevadž prchavých plynů pro tuto jejich fyzikální vlastnost nelze použít.

Rozmanitost bojových plynů pak není taková, jakou bychom očekávali podle fantastických zpráv v knihách a člancích neodpovědných spisovatelů. Objevily se ovšem po světové válce nové bojové plyny a v budoucnosti doista dojde k dalším vynálezům, jež každý stát bude tajiti, aby získal vojenský náskok proti protitoku. Veškeré klamně dedukce tu však boří prohlášení, jež učinili senátor Paterno z university v Římě a profesor Zanetti z university Columbia v New Yorku v své zprávě určené pro Smíšenou komisi Svazu národů pro omezení zbrojení: „Není důvodu k víře, že je možno objevit a vyrábět nové bojové plyny, jež by měly velkou vojenskou převahu nad látkami dosud známými. Opačné tvrzení pozbývá ceny, uváží-li se, že počátkem války bylo bojových plynů asi 30, kdežto dnes je jich přes 1000, aniž však jen jediný byl shledán účinnějším než tři hlavní plyny světové války“.

Užití plynu z letadla lze dvojím způsobem. Je to:

1. Vrhání plynových pum, jež dovoluje nepříteli v mezích akčního radia zamořit plynem v zápolí cíle nedosažitelné ostatním zbraním.

Moderní letadla, určená jen k dopravě a nikoli k boji, snesou náklad v rozsahu vlastní váhy, mají-li při tom být schopnými letu ve výši asi 3000 m. Potřebují jistou pohyblivost, aby pronikly nebezpečným pásmem dělostřelectva proti letadlům. Náklad činí u nejnovějších letadel s moderními motory asi 1800—2000 kg. Rychlá denní bombardovací letadla mají nosnost jen 600—700 kg. Váha se zmenšuje délkou letu, na př. při 500 km o polovinu. Je však nutno prakticky vyzkoušet, je-li radius 500 km vůbec možný. Generál Ironside, ředitel anglické válečné akademie, považuje za nejkrajnější mez úspěšného bombardování vzdálenost 200 angl. mil, t. j. 322 km.

2. Rozprašování kapalných bojových plynů z velkých nádrží umístěných v letadle. Z těchto nádrží je tekutina vzduchem vytlačována skrze jemné trubice opačně proti směru letu. Aby spadla kolmo k zemi, musí být rychlost unikající kapaliny přizpůsobena rychlosti letadla. Rozprašená látka neklesne však vždy hned k zemi, nýbrž v několika stech metrech se zastaví a vznáší se volně ve vzduchu. Ponenáhlu se zředeňuje, takže je neúčinnou, když konečně klesne k zemi. Má-li být při takovém krojení dosaženo žádoucí koncentrace, musí letadlo letět ve výši 200 m a níže, což za války je nemožné.

Mluví-li se tedy o plynovém útoku leteckém, míní se tím útok plynovými pumami. Zakládá se na zásadě, aby na objekt bylo přesné a najednou svrženo co nejvíce pum, neboli, aby na cíl bylo soustředěno co největší množství bojového plynu. Při zamořovací střelbě dělostřelectva za světové války bylo potřebí alespoň 10 g roztluku plynu hořčičného na zamoření 1 m². Podle toho možno vypočítati minimální potřebu plynu pro určitou rozlohu, ať již je užito plynových granátů nebo plynových pum.

Poučný je tu praktický příklad, kde autor uvažuje o vyhlídkách plynového útoku leteckého na Curych.

Město Curych má rozlohu asi 45 km², z toho je 15 km² hustěji obydleno a takového významu, že by mohlo být žádoucím cílem útoku. Podle oné zkušenosti by bylo třeba $15 \times 10.000 \text{ kg} = 150.000 \text{ kg}$ bojového plynu, t. j. 150 moderních letounů s ná-

kladem 2000 kg (z toho připadá jedna polovice na plyn, druhá pak na obaly pum, na trhací nálož a na závěsná zařízení) by musilo společně podniknouti útok, najednou objeviti se nad městem, současně přesně svrhnouti pumy a míti stoprocentní úspěch. Poněvadž však podle mírových zkušeností při nerušené práci výsledky nepřesahují 50%, bylo by potřeba 300 letounů, aby 150.000 kg plynu bylo plně využito. Bombardovací letectvo musí dříve proletěti velmi nebezpečným pásmem obrany proti letadlům. Dobře řízená obranná palba ruší pořádek útočníka. Část letounů se vrátí, jiné zabloudí a ne všechny dosáhnou cíle. Dělostřelectvo proti letadlům je podporováno útoky lehkých stíhacích letadel, což opět podstatně zmenšuje očekávané výsledky a musí býti vyrovnáno dalším zesílením útočícího letectva. Málo pohyblivá bombardovací letadla potřebují ochranu rychlých bitevních letadel. Při velkých vzdálenostech pak jsou u tak silného letectva ztráty a nehody jednotlivých letounů nevyhnutelné (srážky, poruchy strojů a p.). Atmosférické vlivy, jež z letadla nemohou býti ani zjištěny, omezují účinek plynu, na př. směr větru při zemi, teplota půdy a p. Vezmou-li se všechny tyto okolnosti v počet, možno stanoviti potřebu nejméně 450—500 letounů s nákladem 2000 kg a dalších 500 dalších bitevních letounů k jejich ochraně, aby nejmenší množství, t. j. 150.000 kg hořčičného plynu bylo svrženo se stoprocentním účinkem. I pak však zůstává pochybné účinné zamoření, poněvadž toto množství je vypočítáno jen pro několik hodin a musilo by býti v krátké době vždy zas obnoveno, aby potřebná koncentrace plynu byla stále udržena.

Bylo by tedy téměř celé nepřátelské letectvo spotřebováno k jedné úloze, jednou zamořiti plynem město Curych. Co by zbylo na jiná města a průmyslová střediska, nehledě ani k povšechným nákladům na takový podnik!

Plynový útok letecký může býti proveden ve dne nebo v noci. Při denním útoku startují letadla za dne nebo při setmění a po celou dobu letu nepřátelskou zemí mohou býti napadány stíhacími letadly a dělostřelectvem proti letadlům, takže velmi nesešně dosáhnou cíle nepozorovaně a bez ztrát. V druhém případě startují v noci a může se jim podařiti proniknouti nad cíl bez obtěžování stíhacími letouny obrany. Nelze však potlačit hluk motorů a děla proti letadlům mohou pak na místě způsobiti útočícímu letectvu těžké ztráty. Není-li možný zpáteční let ještě za noci, je bombardovací letectvo ohroženo veškerým nebezpečím denního útoku a může býti úplně zničeno. Noc jest útoku v masách jen do jisté míry přízniva, poněvadž v temnotě je pohyb mas a výkon velení velmi těžký a srážky nebo omyly pravděpodobné. Světlo-mety jen zvětšují zmatek.

Atmosférické vlivy mají pro plynový útok ještě větší význam než pro samý let. V Curychu leží průměrně 46 dní v roce snih. Sněhem jsou plyny pohlcovány a pozbývají účinnosti. Asi 85 dní jest teplota pod 0°, takže se plyny vypařují pomaleji, dochází-li vůbec k tomu, a jejich účinek je značně zdržen. Asi 100 dní prší. Voda rozkládá plyny a činí jejich účinek ilusorním. Asi 25 dní bývají větry rychlosti větší než 5 m za vteřinu, které vypařující se plyn příliš rychle zřetdují vzduchem. Asi ve 30 dnech vysokého léta vyprchá plyn dříve, než počne účinkovati, a asi 20 mlhavých dní předem znemožňuje úspěch leteckého plynového útoku. Uvážili-li se tedy, že počasí nesmí býti ani příliš horké, ani příliš studené, že nesmí pršet, býti mlhavo nebo větrno, možno odhadnouti asi 200 dní, v kterých plynový útok nemá žádnou nebo jen velmi malou naději na úspěch. Ale ani zbývajících 160 dní nezaručuje naprosto, že se zamoření plynem podaří. Nikdy nejsou vyloučeny změny povětrnosti mezi odletem letectva a svržením pum. Je vůbec nesešně předpovídati počasí. Lze odpočítati ještě dalších 60 dní, takže nezbyvá než 100 dní rozdělených na celý rok, v nichž by s hlediska povětrnosti letecký plynový útok mohl míti úspěch. Nelze ovšem mimo to nikdy vyloučiti částečné zamoření plynem v městech nebo průmyslových střediscích, kde nebylo náležité anebo vůbec postaráno o ochranu proti plynu.

Letecký útok na město nemůže být srovnáván s pozemním plynovým útokem v poli na vojenské posice. Vojsko v zákopech je v těsném styku s půdou, jež svým nerovným povrchem skýtá částčkám plynu zvlášť velký prostor; nesmí své stanoviště opustit a pod vlivem nepřátelských zbraní nemůže otrávené území vyčistit. Ve městě však obecnostvo nepřijde ve styk s půdou a nejsouc vázáno může se uchýlit do domů; vydlážděná nebo asfaltovaná půda neskýtá plynu vhodný prostor a ulice mohou být ihned a poměrně snadno vyčištěny. I když by byly některé osoby překvapeny náhlým plynovým útokem v ulicích, mohou vždy v nejkratší době uniknouti z otráveného pásma, poněvadž plyn neúčinkuje okamžitě a jeví se jen asi na 700 m okolo místa výbuchu.

Obrana jest aktivní a pasivní.

Aktivní obrana je věc armády. Skládá se jednak z letectva, t. j. lehkých, pohyblivých stíhacích letadel, jednak z baterií proti letadlům. Stíhacími letadly mají být těžkopádná bombardovací letadla útočnicka donucena k přistání nebo zahánána. Předpokladem úspěšné obrany je dobře organizovaná zpravodajská služba, aby stíhací letadla mohla vzlétnouti nepříteli vstříc, poněvadž je třeba co možná předejiti vzdušný boj nad samým objektem. Baterie proti letadlům jsou určeny k boji proti nepřátelským letadlům, jimž se podařilo přec proniknouti až nad město. Pro dosažení hromadného účinku a koncentrace bojového plynu jsou bombardovací letadla vázána největší výší 2000—2500 m. Úkol děl proti letadlům bude splněn, zabrání-li bombardovacím letadlům sestoupiti pod tuto výši. S větší výše je totiž vrhání pum pochybné.

Pro včasné odhalení nepřitele a jeho úspěšné odrážení jsou určeny naslouchací přístroje a světlomety. Kdežto ony dovolují z velké vzdálenosti zjistiti blízkost letadla, jsou tyto k tomu, aby zachytily svým světelným kuželem přibliživši se letouny, oslepily je a umožnily vlastním bojovým letadlům boj s nimi.

Nezbytným doplňkem vojenské ochrany je pasivní obrana samého obyvatelstva. K tomu však musí být obecnostvo teprve vychováno. Správné poučení o podstatě a účinku bojových plynů činí základ veškeré ochrany a pomoci. Dojista málo lidí dovede výstižně odpověděti na jednoduchou otázku: Co je vlastně plynová válka? Proto je nutné poučování na universitách, na lidovém vysokém učení, v pokračovacích školách, v učitelských seminářích, v odborných školách Červeného kříže, v národních samaritských kurech a ve všech vlasteneckých spolkách a organizacích, aby se tyto vědomosti rozšířily do všech vrstev obyvatelstva.

Na prvním místě vlastní pasivní obrany je plynový poplach, včasné varování veřejnosti. Městské i obecní úřady by měly být odpovědnými za jeho bezpečný výkon. Sirény v různých částech města, jakožto přímé ohlášení poplachu, poplašné praporce na tramvajích, jakožto přípravná znamení, upozorňují obecnostvo na hrozící nebezpečí a vybízejí, aby vše zmizelo a v domech vyčkalo konce poplachu. Pro všeobecný poplach obyvatelstva je dnes nesmírnou výhodou rozvoj okružního rozhlasu. Obrana plynového útoku ze vzduchu dá se organizovati z jediného ústředí pomocí malých radiových přijímačů v domácnostech i velkých mluvicích přístrojů postavených na veřejných místech. Obecnostvu může být tak stále oznamováno, kde útočník právě je, a tím lze v značné míře předejiti vypuknutí paniky.

Policejní orgány, odpovědní za udržení pořádku, pečují o úplné vyklizení ulic, v noci pak ještě o zatemnění světla venek.

Je nutno obecnostvu stále důrazně připomínati všeobecné předpisy v jeho vlastním zájmu, aby se předešlo panice a každý věděl, jak se má zachovati. Sem náleží zejména: Ihned uzavřít všechna okna! Otevřít uzavřené soukromé domy pro úkryt chodců! K ochraně proti plynům voliti prostřední poschodí, nikoli prostory sklepů! Plyny, jsouce těžší než vzduch, účinkují plně jen při zemi; vzdáleností od země ubývá jejich účinnosti. Dlejí-li pak obyvatelé na chodbách, je v prostoru ležící uprostřed budovy a oddělené od vnějšího vzduchu ještě jednou prostorem, pokojem nebo schodištěm

dosaženo značné jistoty proti plynům. Bombardovací útoky na zápolí za války ukázaly, že prostřední poschodí dobře stavěných domů nemohou býti téměř vůbec ohrožena. Nebezpečnými jsou jen poschodí podkrovní pro účinek trhavých pum a sklepení pro účinek plynů.

Ostatní věci, jako utěsnění bytů impregnovanými anebo jen vlhkými houněmi, strojový přívod vzduchu, umělá výroba kyslíkové atmosféry v obydlích, ochrana proti střepinám vlastních střel, znamení pro skončení poplachu (kostelní zvony) a p., buďte jen připomenuty.

Zvláště však nutno upozorniti na hromadné ochranné úkryty proti plynům, o nichž se často mluví. Jakkoliv se teoreticky zdají velmi výhodnými, v praxi mají doista neblahý a škodlivý vliv. Skýtají nejlepši příležitost úzkosti a panické nálady. Představme si, že by se při včasném poplachu ve městě takový hromadný úkryt stal útočištěm nejrozličnějších lidí, mužů, žen i dětí. Útok je v proudu. Vlastní obranná děla hřmí a prozrazují houževnatého protivníka. Obecenstvo stisnuté v úkrytu si mimoděk představuje účinky svržených pum. Postačí, když se jedna z přítomných osob domnívá, že cítí plyn, a vysloví tuto domněnku, již je nebezpečí nejhroznější scény. Brzy se budou mnozí domnívat, že se musí zadusiti. Nerozvážnost nabudou vrchu. Lidé vyrazí dveře a uvolní cestu plynu, byl-li tu vskutku, ač dříve vůbec nevníkal, ba ani vniknouti nemohl. Silnější tlačí se bezohledně ven, slabé ušlapají. Venku teprve se dostanou do plynové atmosféry a jsou jí vydáni bez ochrany. Čím více lidí je stěsnáno v jednom místě, tím větší je nebezpečí paniky. Proto je zřízení takových hromadných úkrytů, byť sebeumělejších, těžkou psychologickou chybou. Naše ochranná zařízení musí se přizpůsobiti tomu, co zde jest, a tím jest obytný dům.

Velkou úlohu při ochraně od leteckého nebezpečí bude v budoucnosti míti zastírání umělou mlhou. Značně ztěžuje, ba téměř znemožňuje přesné svržení plynových pum. Zamlžení města je podle dnešních zkušeností jednodušší a snadnější než jeho zamoření plynem. Obranný prostředek má převahu nad útočným. Srovnáme-li při stejném prostoru potřebu bojového plynu a mlhotvorné látky, shledáme, že je potřebí 25krát více plynu k dosažení přiměřeného výsledku. Na př. v Curychu bylo by třeba podle teoretického výpočtu nejméně 6000 kg mlhotvorné látky proti 150.000 kg bojového plynu a vzešly by tím výdaje 6000—8000 franků proti 4.000.000 franků za plyn. — Mlha se vyrábí jednoduchým způsobem z hrnců rozličné velikosti, naplněných příslušnou chemickou směsí. Je velmi hustá a úplně neškodná; několika hrnci mohou býti zamlženy velké prostory. Hodí se zvláště pro malé obce, které nemají jiné ochrany a při své důležitosti jako decentralizační místa pro mobilisaci nebo průmysl jsou vydány plynovému nebezpečí.

Přes všechna ochranná opatření je však vždy možné místní částečné zamoření plynem a nutno tedy pomýšleti i na opatření pro tento případ.

Otravné bojové plyny, ohrožující civilní obyvatelstvo, jsou těžké, olejovité látky, které v mlhovém tvaru jsou víc než pětikrát těžší než vzduch. Explosí pumy se rozpráší v nejjemnější krupičky a pokryjí jako rosa okolí. Bylo-li i málo částec, utkvělých na oděvu neb obuvi, zavlčeno do teplého prostoru, způsobí vypařováním obtíže při dýchání aneb svědicí vyrážku. Vypařování na ulici nepostupuje však tak rychle, aby jedovaté mraky byly proháňeny větrem ulicemi ve výši domů. Naopak vznikající, oku neznatelné výpary zůstanou tkvėti v ulicích a znemožní jimi procházeti. Vyčistiti ulice od těchto výparů bude úkolem zvláštních desinfekčních skupin. Musí býti tedy při leteckém útoku pohotové takové zvláštní letací kolony, které na kamionech budou vysílány na místa, kam dopadly plynové pumy. Jejich členové jsou opatřeni úplnými ochrannými oděvy, ochrannými rukavicemi a přezuvkami, plynovými maskami a kropí pomocí hadic, velkých ručních stříkaček nebo pump otrávené území neutralisujícími roztoky. Ulice mohou býti vyčištěny pouličními kropičkami vozy. Nejohrožanější plyn

hořčičný dá se odstraniti roztokem chlorového vápna, jež tedy náleží v různém tvaru do výbavy desinfekčních skupin.

Desinfekčním skupinám je přidělen zdravotnický personál vedený lékařem nebo zkušeným zdravotnickým pomocníkem, vybavený kyslíkovými přístroji, mastmi a léky a pečující o osoby zasažené plynem.

Signál k ukončení leteckého nebezpečí může býti dán teprve po ukončení práce desinfekčních skupin. Po ulicích spláchnutých chlorovým vápnem mohou chodci choditi již bez nebezpečí.

Jsou-li veškerá uvedená obranná opatření dobře připravena a provedena, zbývá k úplné ochraně jen výzbroj veškerého obyvatelstva plynovými maskami. Včasnou přípravou možno předejiti každému zmatek anebo jej alespoň omeziti na normální míru za války.

Je prakticky nemožno zabrániti plynové válce proti občanskému obyvatelstvu. Nezbyvá než postarati se alespoň, aby bylo co možná nejlépe chráněno. Ostatně hlavní nebezpečí není v plynu, ale v bombardovacím letectvu. Trhavá a zápalná puma, nikoli plynová puma, jsou vlastním ohrožením zápolí. Ochrana proti plynovým střelám je snadnější než proti těmto trhavým a zápalným pumám, které nejen člověka tělesně ohrožují, ale ničí i jeho úkryt. Uměrně tomuto nebezpečí nutno připravit obranu, při které hlavní úloha v zápolí připadá hasičstvu.

Naprosté jistoty nebude ovšem dosaženo nikdy. Vždy budou ztráty. Budou však tím menší, čím pevnější vůli bude míti celá veřejnost k poučení, ochraně a pomoci. Tuto vůli, sebekázeň a pochopení u obecnstva vychovati, je skoro důležitějším než materiální příprava. Rozhodnou zůstává především vůle národa k vítězství.

—t:

Manévry roku 1931 ve světle německé kritiky.

Snahu přezkoušeti pohotovost vojsk a vojenskou upotřebitelnost nejnovějších technických vynálezů projevují velké vojenské státy pořádáním manévru, bez ohledu na odzbrojovací konference a světovou hospodářskou tíseň. Jen Německo pro svůj finanční stav nebylo s to konati loni velká cvičení, kdežto ve Španělsku jim zabránily vnitřní nepokoje.

Mnohostranná byla letošní cvičení ve Francii: V první polovici roku konány zimní manévry v Alpách u Briançonu, koloniální manévry v Tonkinu, Tunisu a v Levantu, smíšené námořní a letecké manévry u Toulonu a cvičení v zamlžování u Lillu; v druhém pololetí třeba uvést cvičení v obraně proti letadlům za účasti příslušných ochranných jednotek (dělostřelectvo proti letadlům, světlomety, ochranné balony, zamlžení), pluků bombardovacích a stíhacích, pak hasičstva, Červeného kříže a svazů civilních lékařů; velká podzimní cvičení v prostoru Reims-Laon-Rethel s operativní myšlenkou spojenou s přechodem řeky Aisne, za účasti 3 pěších divisí (3., 9., 12.), několika pluků těžkého dělostřelectva, obrněné vozby, ženistů, spojovacích vojsk, vozatajských i automobilních odřadů a leteckých jednotek. Také ostatní divise prováděly větší cvičení.

V Belgii konána cvičení jen ve cvičných táborech.

V Československu zaznamenává německý pozorovatel dvojí větší manévry několika divisí, cvičení všech divisí proti značkovanému nepříteli a letecké manévry na Moravě k vyzkoušení ochranných a obranných zařízení za spolupůsobení civilních organizací.

V Itálii zaslouží pozornosti letecké manévry v Apeninách, za účasti milici obrany proti letadlům, horské manévry dvou zesílených divisí v Bergamaských Alpách a cvičení obou jezdeckých divisí na jugoslávském pohraničí.

V Anglii, kromě obvyklých cvičení jednotlivých vojskových těles, zajímají cvičení obrněné vozby ve větších svazcích, cvičení obrněné brigády a cvičení divise s mechanisovanou zkušební brigádou.

U jiných států nejsou uvedeny bližší zprávy.

(MW. roč. 1931, čís. 4.)

Z cizích revuí.

MILITÄRWISSENSCHAFTLICHE MITTEILUNGEN, leden—červen 1931.

Obst. Wittich: Neuzeitliches Heerwesen.

Úvodem článku, který pojednává o organizaci a vedení války v posledních 150 letech, cituje autor tuto větu z pojednání od H. v. Treitschke: „Z poznání, že válka jest jen násilnou formou zahraniční politiky, plyne dále, že vojenská organizace souvisí co nejtěsněji se zřízením státním a že z organizace vojska vyplývají různé způsoby vedení války“.

Citát doplňuje autor v tom smyslu, že vojenská organizace závisí také do velké míry na názorech, které s sebou nese ve vedení války doba.

Příkladem je francouzská armáda z doby revoluce (1791—1793), která se z aristokratické přeměnila na demokratickou, plnou nadšení, ale zároveň plnou nekázně, složenou z neškolených revolucionářů, a přece si Napoleon časem vytvořil z tohoto stáda nástroj svých vítězství a zaměnil válku posícní za válku pohybu.

Protiivníci byli pak nuceni přizpůsobiti své válčení tomuto geniálnímu vůdci, a proto i vojenskou organizaci. Stalo se tak téměř v celé Evropě, jak je patrné z různých epoch devatenáctého století.

Válka světová je mezník, od něhož počíná zcela nová epocha světové historie a historie vojenství. Vznikly zcela nové bojové metody, z nichž válka ve vzduchu působila velmi podstatně na celé vedení války. Účelem není již jen rozbití nepřátelské fronty, ale zničení veškeré morální síly protivníkovy.

Na straně Dohody je Anglie v radikálních směrech válčení členem vedoucím a měla v radikalismu vždy zálibu, jak dokázala velmi často svou diplomacií, která dovedla mistrně cizích vojsk využívatí v britský prospěch a při tom nasazovatí světovému mínění na nos anglické brýle.

Zostřený způsob válčení dal výraz i válečným cílům a mírovým diktátům.

Světová válka ukázala, že bezohledné metody jsou často nejúčinnější, jenže neomezené používání barbarských metod, které vedou k stejným odvetným způsobům, musí mít za následek, že rozeznávání dovolených a nedovolených válečných prostředků zmizí a dodržování mezinárodních válečných zvyků, které vznikly z pohnutek kulturních, bude znemožněno.

Světová válka předstihla války napoleonské co do rozměrů, ale nedostihla jich ani zdaleka co do vůdcovské geniality.

V době přítomné buduje vojenství na zkušenostech z války světové.

V jednotlivých státech vojenských (Francie, Rusko, Italie) a v státech přidružených k Francii (Polsko, Jugoslavie, Československo) uskutečňuje se pojem „ozbrojený národ“, neboť vojsko a národ tvoří zde nerozlučný celek. Válka je sice teoreticky zavrhována, ale zbrojení a válečné přípravy ukazují na opak.

Základní způsoby vedení války se změnily světovou válkou v tom směru, že proti rozhodnutí zbraněmi získávají půdu „nekrvavé metody“, t. j. hospodářská a finanční válka, propagační válka (tisk, radio, biografy).

Nejlépe je vidět na sovětském Rusku, jaká moc spočívá na velkorysé a obratné propagandě.